

Szegedi VASÁRNAP

A tüdőbaj pusztítása Szegeden

Dr. Magyar István, Szeged város tüdőbeteg gondozó vezető orvosa

Szegeden kerekén ezer ember szenved nyílt tüdővészben és terjeszti a bajt tovább. Minthogy régebben a tüdőbaj majdnem kizárólagosan a szegény emberek betegsége volt, legnagyobb számban a külvárosok lakói között, a szegény negyedekben találjuk őket. Ezeknek a városrészeknek a fertőzési arányszáma ma is még a lakosság 10–11 ezrelékét teszi ki. Feltűnő, hogy a telepeken, bár szegény emberek laknak, de mivel higiénikusabb lakásvizonyok között élnek, a fertőzők arányszáma mindössze 3 ezrelék. Ugyanez a helyzet a tanyákon és falvakban is. A tüdővész terjedése az utóbbi időben jellemző, hogy lassankint bekuszott a város palotásorai közé is és azok, akik eddig a tüdőbajt csak hírből ismerték, akik eddig az élet napsütéses oldalán járhattak, most kezdenek vele megismerkedni. Másik szomorú dolog, hogy a tanyák és falvak lakosai között igen sok súlyos esetet látunk. Ennek megvan a maga járványtani oka. A lakosokat ugyanis felosztjuk primitív és szociális egyedekre. A primitívusok a falvak és tanyák lakosai, akik még nem vészelték át, generációkon keresztül nem igen találkoztak a tüdővész bacilusaival, nem volt alkalmuk fertőződni. Ha ilyen egyedek kapják meg a tüdőbajt, ezeknél a lefolyása sokkal súlyosabb. A szociális egyedek, vagyis a városok lakosai hosszú generációkon keresztül gyakran fertőződhetek tuberkuló-

zissal, egy-egy egyén az élete folyamán többször is. Ezeknél a betegség lefolyása könnyebb természetű, mert annyi ellenálló képességgel rendelkeznek, hogy a betegség nem tesz bennük nagyobb kárt.

Es nyugodtan pusztíthatott eddig, mert nem állnak rendelkezésünkre azok az eszközök, amelyekkel gátat vehetnénk terjedésének. (Naponként látunk családi existenciáit összeomlani, mert kidől a család feje. Naponként látunk súlyosan fertőzött gyermekeket, akiket szeretnénk intézetbe helyezni. Sem elkülönítésre, sem intézeti kezelésre nem gondolhatunk, mert nincs a tüdőbetegek részére intézeti ágyunk. **Szegeden 250 egyén halt meg tüdőbajban évente.** Ezzel szemben a Tüdőbetegotthon mindössze 44 ágygal rendelkezik, a klinikák és a kórházak pedig csak kivételes esetben vehetnek fel tüdőbetegeket, mert ott is kicsi az engedélyezett ágyak száma és azokat zsefolásig megtöltik más betegek. Szegedtől Budapestig a Tisza-Duna között, ezen az óriási területen nincs egy nagy befogadóképességű tüdőbetegkórház.

De baj van az ápolási költségek előteremtésével is. A tüdőbaj a kis emberek betegsége. Van egy kis házikója és néhány hold földje. Taj neki, ha ő maga, vagy valamelyik családtagja megkapja a tüdőbajt. Szegénységi bizonyítványt nem kap s a kórházi kezelési költségek felelmes-

zik kicsiny vagyonkiját. Sokszor előfordul, hogy ha ajánjuk neki a kórházi felvételt, nem fogadja el, inkább választja a halálal való cimboraságot és fertőzi tovább a családját. A betegségyőzők is mindössze egy évig viselik tagoknál kórházi költségeket, családtagoknál pedig mindössze három hónapig. Kérdem én, melyik tüdőbaj gyógyul meg három hónap alatt, vagy akár egy év alatt?

Nagy baj az is, hogy nincs külön szűrőállomásunk gyermekek részére, a házasság előtti vizsgálatokra és az élelmiszeriparban foglalatossók ellenőrző vizsgálataira. Ezek órákat kénytelenek közös városzobában tartózkodni súlyos fertőzőkkel, egy olyan városzobában, ahol a leg gondosabb takarítás és fertőtlenítés mellett is hemzsegnak a kórokozók. Márpedig tudjuk, hogy a csecsemők-nél az első hat hónapban a tuberkulózissal való fertőzés majdnem egyenlő a halállal.

Mindenknek nem kellene így lenni. Ugyanis senki sem születik tuberkulózissal fertőzötten. Ha születés után mindjárt el tudnánk látni védőoltással az újszülötteket, védve volnának három évig a fertőzéstől, éppen abban a kritikus korban, amikor a fertőzés oly nagy veszélyt jelent számukra.

Késik óvodák napközi otthonná való átalakítása. Az iskolák fekvőcsarnokait még mindig nem tudtuk megnyitni.

Az itt elmondottak parancsolólag mutatnak rá azoknak a hiányoknak a pótlására, amelyek tovább halasztást nem tűnnek.

JUHÁSZ GYULA:

TEGNAP? HOLNAP

A végeken, hol a magány zeng
Vihar hárfáján éneket,
Kárpátokon zokogva átment,
Magyarország,
A költőd voltam én neked!

Virrasztottam és elborongtam
Es daloltam száz árva dalt,
Remélve csöndes elbukottan
Magyarország,
Neked egy végső diadalt.

Voltam remeté és szegényed
Es száműzötted, messze én,
Te voltál nekem álom, élet.
Magyarország,
Ha haldokolt minden remény!

Most, én anyám, hogy élsz nyomorban,
Egészen koldus fél halott,
Soha még így tiéd nem voltam,
Jövő napjától piros orcád,
Szabad ország,
En a te költőd maradok!

Ásszonyoknak

Ferkó bátyám lelkenedezve érkezett haza Segesvárról, ahol el volt apánkkal »hely« nézni. Vettek ki lakást anyánk rendeletére s voltak a szász gimnáziumban a fiuk kérésére. A házigazdát Erkölcsös Frigyesnek hívták, a főigazgatót Nyugodt Tamásnak. Erkölcsös ur tudomásunkra hozta, hogy mindent lehet az udvarban játszani, de délután 2–4-ig szilencium, akkor a galambok hajkurászása tilos. Az udvar a velencei Márkustér mintájára épült, fa egy szem sem volt rajta s a csupa kő között az ifju Fritz énekelte a Santa Luciát. A főigazgató mosolygós bácsi volt, hosszúszerű pipával. Ennyit jegyzett meg belőle Ferkó, no meg még kettőt. Hogy ő ezen túl hivatalosan »Franzl«, meg, hogy fehér nyári egyenruha szükséges kék-piros zsinórral a matrőzgalléron s hosszú legyen a nadrág. A szászok földén ugyanis augusztus 1-én kezdődik a tanév, de december 15-től február 1-ig nincs előadás. Anyánk tudomásul vette a változtathatatlan és két kézre fogta a szomorúságot: Honnan vegyek fehér vásznat az egyenruhához? Az újonnan született Franzit segítségére sietett: »Az antikvárium-ból«.

Volt ugyanis anyánknak egy rongyos zsákja, mely még használható viseltes darabokkal volt tele. Előkerült azonnal az antikvárium s találtatott benne 2 darab házi-vászon lepedő, melynek a közepe ugyan nagyon vásott volt, de a szélei úgy 35 cm. szélességben teljesen épek. Lett nagy öröm Ferkó szívében. Hozta is mindjárt a szerzőmokat és Béla ruhájának a mintáját, mert ugye kérem, önmár csak nőhet s az újonnan készült ruhát mindig nagyobbra készítik az előrelátó édesanyák. Az egyik lepedőből kikerült a nadrág, meg a blúz két ujjá, a másikkól a matrőz-blúz és a matrőzgallér. Csupán a gallér zsinórzása került pár fillérbe. Mielőtt azonban kiszabta volna anyánk a ruhát, a kiszemelt részeket jól kimosta, azután három vízben kiöblítette. Az első vízbe kevés ecetet öntött, majd szép sötétkék kékítő vizet készített és uram bocsásd meg bűnöm, ebben a kék vízben kifőzte, szappan nélkül. Utána félig megszáritotta és mángorlás után a napon teljesen kiszáritotta. A ruha az ui anyag hatását keltette, vakító fehér lett.

A rákövetkező vasárnap már az új ruhában feszített az istentiszteleten »Franzl«, született

Ferenc,

AZ ASZTALOS MESÉJE

Irta: NAGY ISTVÁN

Egyszer megfogott egy kisfiú, meséljem el neki töviről-hegyire, hogyan készül az asztal.

Sok tündődés után így kezdtem:
— Az asztalhoz való fa erdőn található. Az erdőőr fűtőrézseve kerülgeti a rengeteget. Fizetést kap, jön-megy, fát kopik a csizmája, szakad a ruhája, az erdőznek évről-évre hűségese jelent: az erdőben nincs semmi hiba, a fák szépen vastagodnak. Az erdősz levelet ír az erdőbirtokosnak, közli a kerülő észrevételeit. Ezért ő is fizetést kap, nyilván megérdemli, hiszen levélírással tőri a fejét, fát otykor még ő is bejárja az erdőt. Megtekinti, hány faóriást csavart ki a vihar, és — és jelent.

— Azt tessék mondani — vágott közbe a kisfiú —, hogy az asztalos mit csinál?

— Ne türelmetlenkedj — szóltam nyugodtan —, mert az asztalos eddig semmit sem csinálhat, amíg az erdőről nem jut hozzá a butornak való jó fa. Amint láttad, az erdőkerülő és az erdősz jóvá-menéséből még egyáltalán sehol sem látható a jövődöbeli asztal. De tegyük fel, hogy jön a tíz alattomos fatolvaj. Ezek kivágnak tíz száz derék fenyőt, azzal a sunyi szándékkal, hogy azt lecsusztatják, s eladják a gátersznak, hogy az deszkát fűrészeljen belőle, az asztalos meg nekikezdhesse az asztal készítésének. Ki is döntik a tíz száz fenyőt, s ebből már nyilván látni, hogy a fa utban van az asztallá változás feje.

— Hála Istennek, — sóhajtott megkönnyebbülten a kisfiú.

— Na, na, ne siess úgy, mert jön ám az erdőkerülő elfogja a tolvaj favágókat. Dutyiba küldi őket. Jelenti a dolgot az erdőznek, az meg ismét levelet ír a birtokosnak, közben a csendőrök jegyzőkönyvbe veszik a tolvajok vallomását, azután bekísérik őket az ügyészségre. Ott a vizsgálóbíró is jegyzőkönyvet készít róluk. A tolvajok nevét a fogházigazgatóság beírja a foglyok névsorába. A tolvajokat őrzik, az örök éjszakának, fáradnak, fárad a vizsgálóbíró is, az ügyész is, a védőügyvédek is, a törvényszék is; a fatolvajokról irak az újságok és mindenki kapja a fizetést, aki csak törődik a tolvajokkal, mert ugyebár, hasznos dolgot végeznek...

— Ne tessék viccelődni, bácsi — szakít félbe a kisfiú kedvetlenül. — Azt tessék már mondani, hogy mi lesz a kivágott fákkal?

— Ja, persze — kaptam észbe —, hogy mi lesz a kivágott fákkal? Hát bizony elkorhadnak idővel, s nem valók azok már tűzre sem, nemhogy asztalnak. Nem is lesz addig az erdőből asztal, amíg nem jön egy sereg éhes favágó, amíg nem jön a rende-

lés, hogy valakik asztalt szeretnének vásárolni. Ekkor aztán az erdősz felfogadja az éhes favágókat, akik fizetésért kivágják a fákat. Az erdősz felügyel rájuk, ha nem ügyelne fel, a fákat akkor is kivágnák, hiszen szükségük van a keresetre. Megkapnák ők ugyan a pénzt a gáterestől az erdősz nélkül is, hiszen az erdősz is attól kapja a pénzt, amiből a fadöntőknek fizet. Igen ám, csak hogy a favágók bizonyára maguknak tartanák meg az egész összeget. Ugy pedig miből fizetnék az erdősz, az erdőőrt, miből élne az erdőbirtokos, és miből fizetnék a többiek, akik ellátnak a gazember fatolvajok baját?

— Na, csak ne vágj újra közbe, kisfiú. Nem firtatom tovább ezt a dolgot. Elég az hozzá, hogy a becsületes uton kidöntött fák lekerülnek a fűrészmalmomba...

— És ott szélfűrészelik és odaadják az asztalosnak — próbálta siettetni a dolgot a türelmetlen kisfiú, de én kénytelen voltam leinteni.

— Nem megy az csak úgy, fiam. Mert ott van ám a fűrészmalomtulajdonos, s az is élni akar. Van egy-két tisztviselője is. Azok felírják, hány darabot és milyen vastagot vesznek át. Jelentik a tulajdonosnak, mert ők is fizetést akarnak kapni ám. A gáterekhez lecsusztatott fák ezalatt csak hevernek, várnak. Semmisen változott rajta azóta, amióta a fadöntők lecsusztatják a fenyvesekről. Felíratják számukat a hivatalnokok akár ezerszer is, mégsem változnak egy jótányit sem, amiből arra lehet következtetni, hogy asztal lesz belőlük valaha. De ha megkérdezi valaki, hogy mennyi ezeknek a rönköknek az ára, ugyancsak elcsodálkozhatik, most már jóval drágább, mint amennyit értük fizetett az erdőznek.

— Bácsi én ezt nem hallgatom tovább — kotyogott közbe ismét a kisfiú. — Mindig másról tetszik beszélni.

— Másról? — nézett rá csodálkozva. — No, várj csak, hisz én jobban értek ehhez, én vagyok az asztalos, nem te. Hidd el nekem, hogy a fűrészmalomban semmitsem változnak addig a rönkök, amíg nem jönnek a gáteresek. El is korhadnának nélkülük. A gátertulajdonos pénze is beleveszne. De a rönköket számbavevő hivatalnokok nélkül, a fűrészmalomtulajdonos nélkül is deszkává hasítódna a gátermunkások keze alatt... Ejnye, el ne fuss kisfiú. Most már egy-kettőre elfelejtél, ami ezután következik. Egy

szó, mint száz, a fűrészmalom tisztviselői írogatnak, a gáteresek meg szétfűrészelik a rönköket. A deszkák lekerülnek a deszkaraktárhoz...

— Miért nem az asztalozhoz, bácsi? Miért nyújtja akkorára ezt a mesét?...

— Igaz, igaz, de mit tehetek, ha a deszkák előbb mégis a deszkakereskedőhöz vándorolnak? Arról sem tehetek, hogy a deszkakereskedő a deszka vételárához hozzácsap még egy összeget, annyit, hogy ő is megélhessen belőle, hogy színházba járasson, hogy megfizethesse a gépirókisasszonyt, a cselédet, a tájképfestő művészt, akitől csendéletet akaszt az ebédlő falára. A gépirókisasszony kopog, gépel, körmöl, a deszkakereskedősegéd tesz-vesz, hol ide rakja a deszkákat, hol amoda, a festő is fest, a színész meg komédiázik, a cseléd mos, surol, de az a megálatkodott deszka a szentnek sem változik asztallá, amíg nem jön az asztalos. A deszkarakatárosegéd megszakadhat, rakhatja a deszkát innen oda és vissza, a gépirókisasszony ujjá tövig kophat a billentyűkön, a deszka mégis deszka marad. Sőt, ha az asztalosok megkutyálják magukat és nem jönnek utána, a deszka megrostosodik és szétszárad hasznavehetetlen vacakká. A deszkakereskedő meg löheti főbe magát, a gépirókisasszony mehet harisnyaszemfelszedni, a csendéletfestő mesélni, a színész pedig...

— Hagyja azt a színészt, bácsi — állt közel a sráchoz a kisfiú — mert én láttam, hogy az asztalosok megveszik a deszkát és...

— Igen, igen — kapaszkodtam belé a kisfiú utolsó szavaiba — persze, hogy az asztalosok rendszerint megveszik a deszkát, de tudod... hogy is mondjam csak?... A legtöbb deszkát a butorgyárosok vásárolják, az asztalosok meg elkészítik az asztalt, a butorkereskedő meg kiteszi a kirakathá és beírja ide, beírja oda, a kereskedősegéddel megtörölteti róla a port, idebb juszatja, odébb taszitatja, de most már az asztallá változott erdei fenyő egyáltalán nem változik többé. Attól, hogy a kereskedősegéd naponta letörli a portól, nem nő sem egy ötödik lába, sem egy ujjab fiók a platja alá. De azért sokkal drágább már, mint amennyi az asztalos műhelyben volt. Sőt, ezután az asztal mind öregszik, mind avul, míg csak antik butor nem lesz belőle és akkor...

Ekkor a kisfiú szó nélkül faképnél hagyott.